АЛКІНИ

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь:

1. Поняття ненасичені віглеводні.
2. Характеристика потрійного зв'язку.
3. Ізомерія і номенклатура алкінів.
4. Фізичні властивості.
5. Добування алкінів.
6. Хімічні властивості алкінів.
7. Застосування алкінів.

Поняття про алкіни

- **Алкіни** – вуглеводні, що містять в молекулі один або кілька потрійних зв'язків і відповідають загальній формулі.

$$C_nH_{2n-2}, \text{ где } n \geq 2.$$

- **Алкіни** відносяться до ненасичених вуглеводнів, так як їх молекули містять меншу кількість атомів гідрогену, ніж насичені вуглеводні.

Характеристика потрійного зв’язку

- Вид гібридизації – **sp**
- Валентний кут – **180°**
- Довжина зв’язку C ≡ C – **0,12 нм**
- Будова – **лінійна**
- Вид зв’язку – **ковалентний полярний**
- За типом перекриття хмар – **δ** і **2 π**

Схема утворення sp -гібридних орбіталей

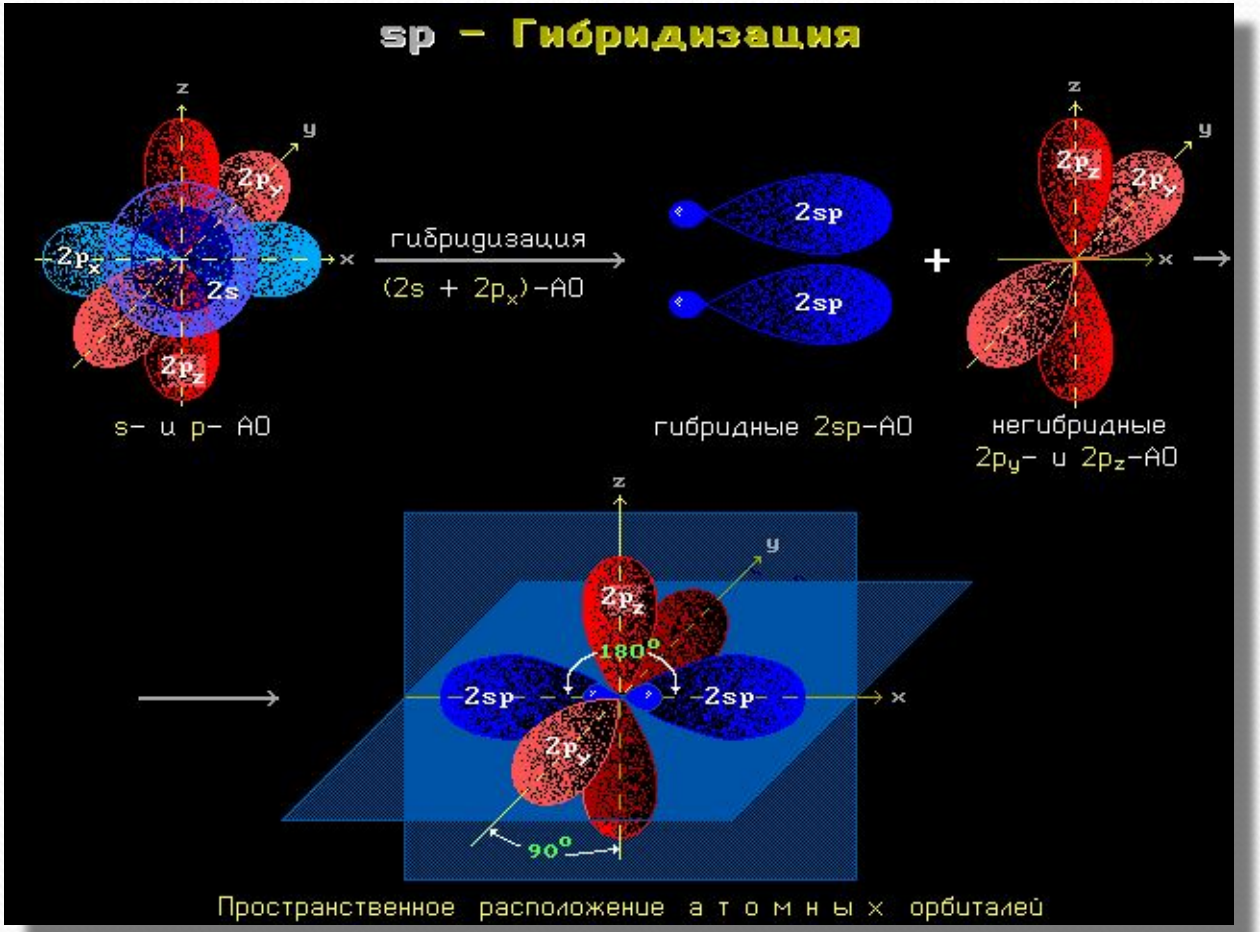

Схема утворення sp -гібридних орбіталей

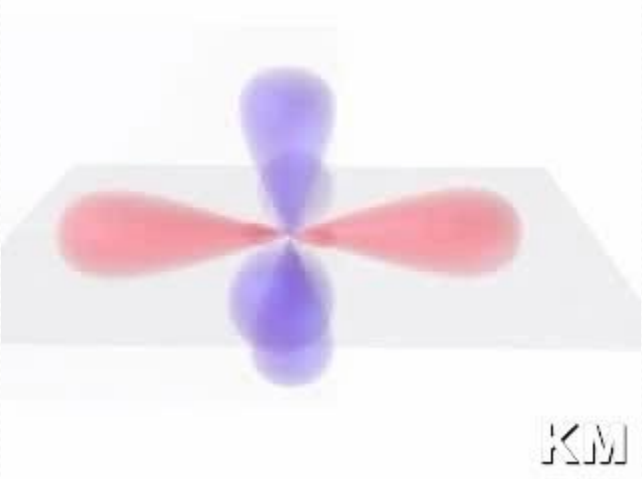

Гомологічний ряд алкінів

C_2H_2	Етин
C_3H_4	Пропин
C_4H_6	Бутин
C_5H_8	Пентин
C_6H_{10}	Гексин
C_7H_{12}	Гептин
C_8H_{14}	

Ізомерія алкінів

Структурна ізомерія

1. **Ізомерія положення потрійного зв'язку (починаючи з C_4H_6):**

$CH \equiv C-CH_2-CH_3$ — *бутин-1*

$CH_3-C\equiv C-CH_3$ — *бутин-2*

2. **Ізомерія карбонового скелету (починаючи з C_5H_8):**

$CH \equiv C-CH_2-CH_2-CH_3$ — *пентин-1*

$CH \equiv C-CH(CH_3)-CH_3$ — *3-метилбутин-1*

3. **Міжкласова ізомерія з алкадієнами і циклоалкенами, (починаючи з C_4H_8):**

$CH \equiv C-CH_2-CH_3$ — *бутин-1*

$CH_2=CH-CH=CH_2$ — *бутадієн-1,3*

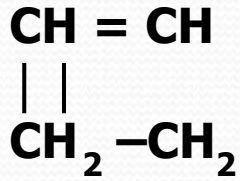

циклобутен

Виконайте вправу:

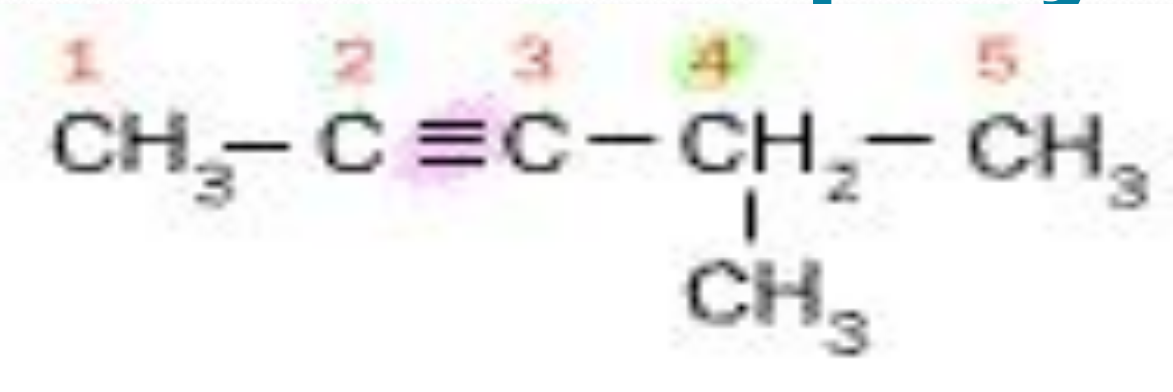

- Назвіть речовину.
- Складіть до неї три ізомери різних видів ізомерії. Назвіть ізомери.

Фізичні властивості

Температура кипіння і плавлення алкінів, так як і алкенів, закономірно підвищується із зростанням молекулярної маси сполук.

Алкіни мають специфічний запах. Вони краще, ніж алкани і алкени розчиняються у воді.

Добування алкінів

Ацетилен добувають в промисловості двома способами:

1. Термічний крекінг метану:

$$2CH_4 \xrightarrow{1500°C} C_2H_2 + 3H_2$$

2. Гідроліз карбіду кальцію:

$$CaC_2 + 2H_2O \longrightarrow C_2H_2 + Ca(OH)_2$$

Хімічні властивості алкінів

- Хімічні властивості ацетилену і його гомологів визначаються наявністю в їх молекулах потрійного зв’язку. Найбільш характерні для алкінів реакціїї приєднання.

Реакції приєднання

- 1. Галогенування

  Знебарвлення бромної води є якісною реакцією на всі ненасичені вуглеводні.

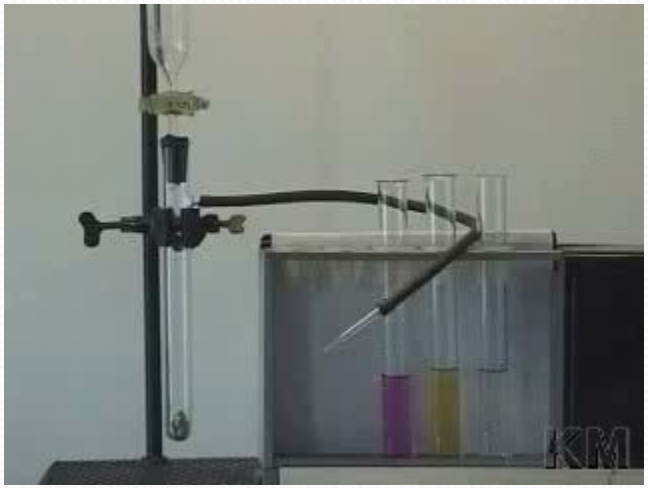

- 2. Гідрогалогенування.
- 3. Гідрування.
- 4. Гідратація.

$$H-C\equiv C-H + H_2O \xrightarrow{HgSO_4} [H-\underset{\underset{H}{|}}{C}=\underset{\underset{OH}{|}}{C}-H] \longrightarrow CH_3-\underset{\underset{O}{||}}{C}-H$$

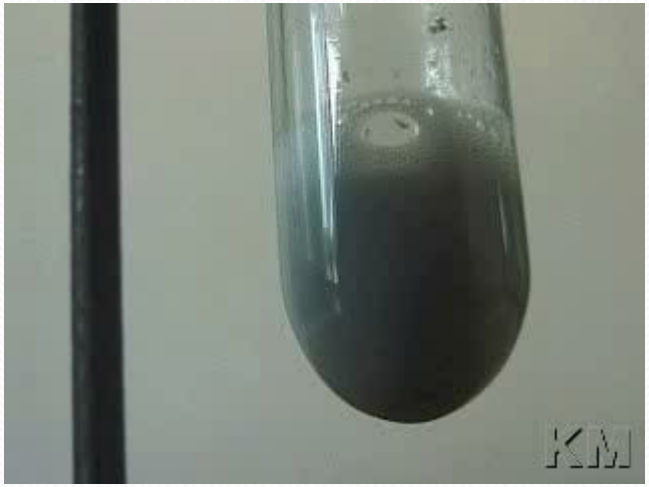

Окиснення

Ацетилен і його гомологи окиснюються перманганатом калію з розщепленням потрійного зв’язку і утворенням карбонових кислот.

$$R{-}C{\equiv}C{-}R' + 3[O] + H_2O \longrightarrow R{-}COOH + R'{-}COOH$$

Алкіни знебарвлюють розчин $KMnO_4$, дана властивість використовується для їх якісного визначення.

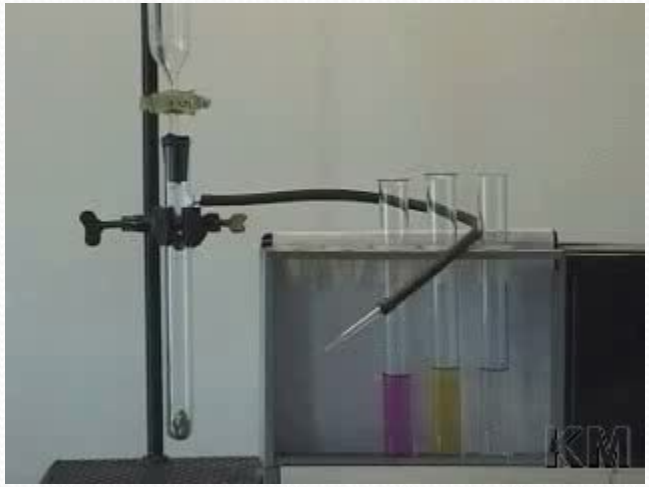

Горіння ацетилену

- При спалюванні (повному окисненні) ацетилену виділяється велика кількість тепла:

$$HC{\equiv}CH + 2O_2 \longrightarrow 2CO_2 + H_2O + Q$$

Реакції заміщення

При взаємодії ацетилену (або **R–C≡C–H**) з аміачним розчином оксиду срібла утворюються осади нерозчинних ацетиленідів:

$$HC{\equiv}CH + 2[Ag(NH_3)_2]OH \longrightarrow AgC{\equiv}CAg\downarrow + 4NH_3 + 2H_2O$$

Якісна реакція на кінцевий потрійний зв'язок

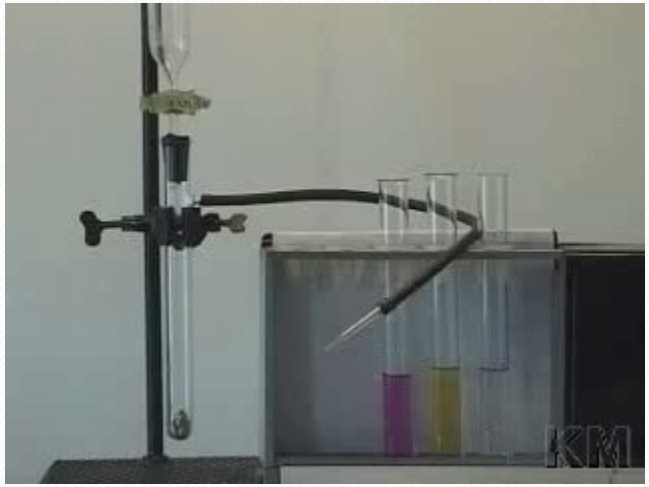

Реакція полімеризації

1. Димеризація під дією водного розчину $CuCl_2$ і NH_4Cl:

$$HC{\equiv}CH + HC{\equiv}CH \longrightarrow H_2C{=}CH{-}C{\equiv}CH$$

(вінілацетилен)

2. Тримеризація ацетилену над активованим вугіллям призводить до утворення бензолу (реакція Зелінського):

$$3HC{\equiv}CH \xrightarrow{C,\ 600\ ^\circ C} C_6H_6$$ *(бензол)*

Застосування алкінів

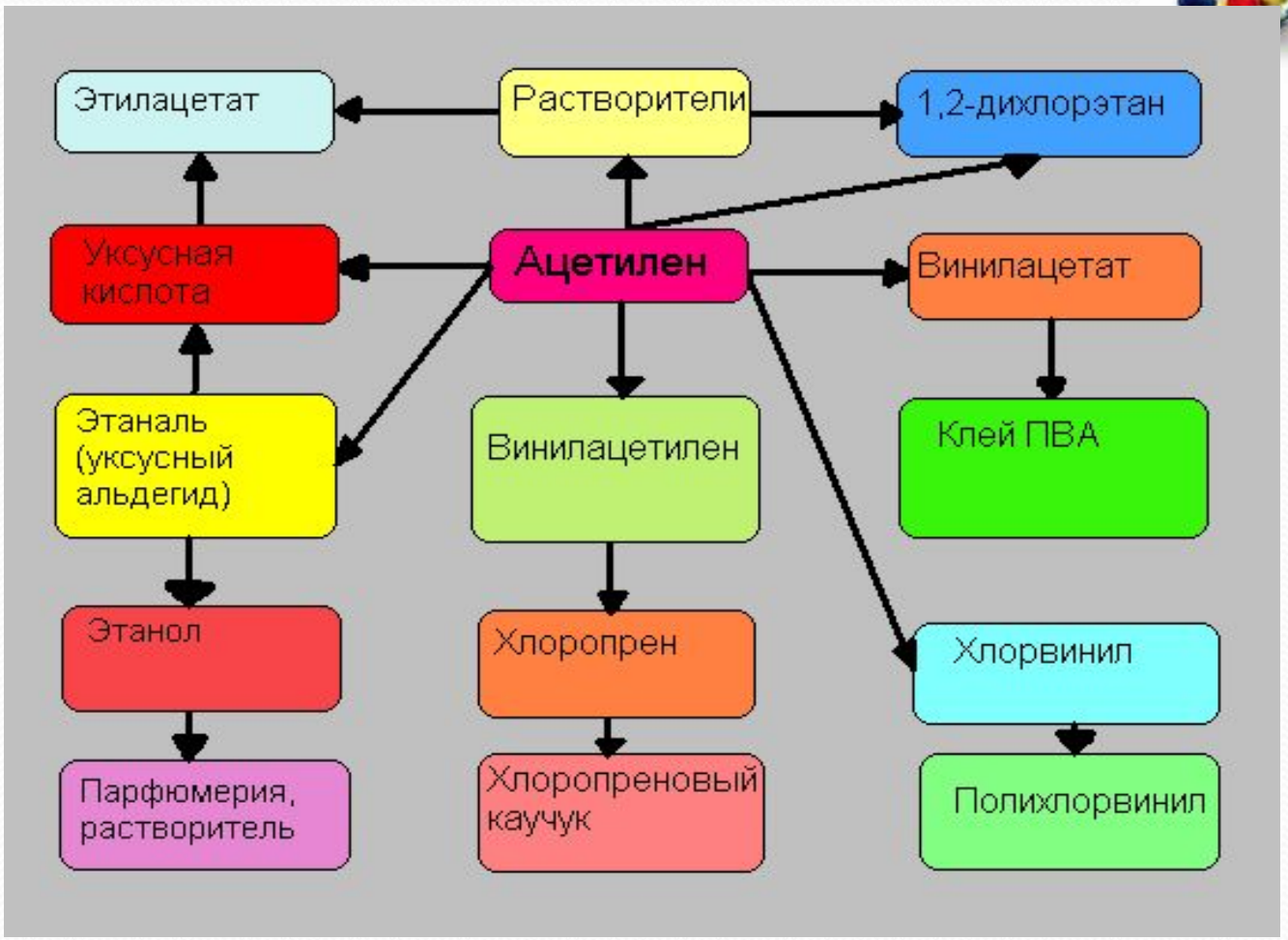

Дякую за увагу!